

Marno János

Poe(ma)

hommage

Pufók arcomat az égnek fordítva
diadalmasan lobogtatok egy
sült libacombot. A napokban
múlhattam hét. A liba nem, de a comb
halálbiztos. Kevesen látnak bele
az idő veséjébe úgy, mint én –
habár én is mire megyek veled?
Nem fogok talán felnőni, feljebb az
összes felnőttél, akik mindenféle
sületlenségekkel próbálnak ma még
megetetni naponta? Engem, aki
betegesen kényes vagyok minden
falatra? Betegágyamat nyomva egy
nap hirtelen megnyúlok, és az első
alkalommal beverem a fejem
a villamos mennyezetébe. Vagy ha
abba azért nem is, a kapaszkodó
szíjakat csúszkáltató rúdiba igen
durván sikerül bevernem, a szem-
öldökömmel, anyám észre sem veszi
persze. Minden alkalmat megragad rá,
hogy elvegyülhessen, beleveszhessen
a tömegbe. Főzni sem hajlandó rám,
de nem baj, eljön a nap még és hozzá
a szabad tér, ahol őt fogom nyersen
széttépni és meglobogatni, mint egy
pulykaszárnyat, mielőtt nyársra húzom
a combját és a mellét, a tarkóját
s a farát átdöfve. Majd alszom egyet
a hamvadó tűz mellé dőlve, reggel
pedig eltűnök a régi tanyára,
ahol a kutya sem ismer rám, anyám a
legkevésbé, hacsak elő nem kerül
a régi, rózsaszín rámájú, ovális
tükre.

Kiss Anna

A Dong Nai menti út

Szélhordta történetekből.

„Apja, nagyapja mások
nehezen jött javát dézsmálta
bőven, nem könyörült,

majd hogy megszolgáljon
mindenért, meghalt,
úrt nem – csak ezt hagyva

árva Mesteremre, ki
dajkához, szútra-lapok
aranyához menekült tőle,

majd felvett egy tört
koldulótálat, ment mezítláb
jóvátenni mindent,

engem egy teázó mögött
talált, levélbe göngyölve
aludtam, álmomban

fülig ért a szám.
Felvett, és vitt
faluról falura, koldult

alám valami nyűtt
ruhát. Hogy felérem a
szent helyek kongató

fakolompját, észre sem
vettük. Hogy göncünk
mint bivalyra omlott

tetőszalma, mit bántuk!,
ha behívtak valahová, hallva,
mi álmodtunk dédelgetnek,

arannyal hagytuk
koldulótálatunk a küszöbnél,
míg túl nem adtunk

minden aranyon!
Még megvette a teázót nekem,
ahol talált, s eltűnt a

bambuszligeten túl.
Van, ki mint a Dong Nai
menti út – ér a végtelenbe,

van, ki mint a

Dong Nai menti út.”

Falcsik Mari
A bűnhődésről

mikor először gyóntam
forró nyárból beesve a hűvös templomban
fogalmam sem volt róla
hogy kint a kónyi kölkök közben gyűlnek sorra
a szép tölgyszekrény előtt
amiben a rőt bársonytérdepelőt
nyomom s a csipkés rácson
átlesve bűneim kikiabálom

melyeknek számos volta
s nagy súlya híz le – hisz azt senki nem gondolja
hogy a gyerekbűn mérge
holmi édes rózsavíz: hát én is most térdre
huppanva nem enyhébbet
vallok ki mint merő gazemberséget
megcibált kiscicákat
felkoncolt békát csibegyilkosságot

s hogy én két testvérkémet
biz' od'adnám vigye csak a toportyánféreg
s ha rohama támad
csak alig tűrhetem fuldokló nagyapámat
ahogy nagyanyám szagát
sem mikor hajol pusziltatni magát
sem hóbörgő apánkat
ha elkapja a házasember-bánat

és még a sütemények
amik eltűntek és a nagyobb papírpénzek
amik szintén s volt némi
kevélykedés is amit fel tudok idézni
s még egy-két hazugságom
s lépek ki felkapva öt miatyánkcom
a bűntől könnyűdötten
s akkor felcsap a röhögés köröttem

Anima(l) triste

bennem az állat
 magányos:
 az ember az
 aki társat
 tud fogni magának
 – a lélek?
 arról ebben az összefüggésben
 már nem beszélek

Vissza a figyelemhez

az elmúlt időkben elzüllöttem
 nem figyeltem úgy mint azelőtt
 minden csak zúgott el mellettem
 ködöt kapkodtam hígult levegőt
 és járt a szám: túl sok habot vetett
 az éltető mély sóhajok helyett

A kívülálló

nézd mester milyen szépet csináltam
 – hát akkór gyönyörködj benne

de ezek majd megint nem fognak hívni
 – adj hálát! ezer szerencse!

hogy ők ott milyen jól elvannak együtt!
 – el bizony: idáig hallom

miért ne lehetne nekem is velük
 – a tied egy másik dallam

ha ők a magukén változtatnának...
 – s te változtatnál-e bármin?

na és így mi lesz a méltó helyemmel?
 – mi van? nem ülsz jól a sámlin?

Néha összezár

figyelem egy ideje már:
énelőttem e világnak összes fala
néha összezár

mint valami képlékeny fém
összefolyik s ott vannak a többiek bent
míg itt kívül én

és érvényét veszíti mind
amit odabent magam raktam fel eddig
és jogom szerint

mintha csak itt volna helyem
itt kint ahol nem marad meg semmi meleg
s velem senki sem

csak szavak és bennük erő
és tér ami így tágulhat zavartalan
de nem élhető

Tapasztalat

a semmi ága ülhető
ha kinnal is – de nem törik
sokba van persze: belehalsz
de úgy megbír egy ideig

Vaszilij Bogdanov
 Emigránsok XIII. Bunyin

I. A találkozás

A kikötőben kószáltunk, a végeérhetetlen úszások vibráló fáradságával testünkben, megfeszültek az izmaink, amint egy üres asztalt kerestünk, de hát reménytelen volt, ilyenkor megteltek a kocsmák, a nyári kertek, a bárók, a teraszok. Egy fröccsöt szerettünk volna inni, a sör csak ellágyít ebben a tikkasztó kánikulában, amikor a déli forgatagban, tengerészek, rendőrök, katonák, cselédek, cigányok, koldusok, úriasszonyok, turisták, papok, partnerüket becserkésző kurvák között, váratlanul megláttuk a félrehajtott fejjel figyelő Bunyint. Először azt hittem, a szemem káprázik, de a kettőnké egyszerre nem káprázhatott. „Látod, Iván Alekszejevics!” – mutatta Léna, és gondolkodás nélkül megindult feléje. Én két lépéssel lemaradva követtem, s igyekeztem ugyanakkor Bunyin pillantását is követni, egy tricikliző úriasszonyt bámult elmerülten. Szája mozgott, mintha már diktálta volna önmagának a készülő elbeszélést. Dél volt: a fényvakság, a csalódások és hazugságok marseille-i dele.

2. A vallomás

„Nahát, kedves Léna s Vászja, hát maguk azok? – fordult felénk, pillantása végre elengedte a tricikliző hölgyet. – Már épp arra gondoltam, egyedül leszek kénytelen beülni valahova, kibírhatatlan ez a déli hőség. Jöjjenek.” És Lénába karolva indult a pincevendéglő fele, amelynek lejáratánál egy ketrecben önmaga körül forgott az eszelős patkány. „Szegény pára – nézett rám Bunyin. – Látja, herceg, a szabadság hiánya!...” És lebotorkáltunk a félhomályban, lábunkkal tapogatva a lépcsőfokokat. Itt találtunk üres asztalt, hűvös is volt, fellélegeztem. Könnyű, száraz fehérbort rendeltünk, koccintottunk.

„Egyre borzalmasabbak az otthoni hírek – meredt maga elé szomorúan az író. – Tombol a terror. Ha én azt elmesélhetném, hogy az utolsó hetekben, amikor megindultak a vörös halálbrigádok, ellenségeik, a sötétben bujkáló fehér ellenforradalmárok után kutatva, mit éltem át Odesszában, el se hinnék. Borzalmas! Mi lesz Oroszországgal, drágáim, mi lesz?” „De hát Ivan Alekszejevics nem volt bujkáló fehér tiszt!” – mosolygott Léna. „Persze hogy nem, de hogyan tudtam volna bizonyítani, ha egyszer eljönnek értem? Hiszen azok a bőrkabátos mosdatlan, modortalan fiatal fickók olvasni sem tudtak, semmit nem mondott nekik a nevem, s ki tudja, ha egyáltalán elérek a parancsnokaikhoz, mi lesz. Meg kell mondanom, bármennyire férfiatlanul hangzik is – féltem. Ezért sem szeretek mesélni erről. Felélednek a rémálmok, nyugtalanítanak. Elveszejtenek. Ne is gondoljanak hazatérésre, ha jól tudom, a háború kezdete óta itt élnek, egy végtelenül bürokratikus, de mégiscsak működő jogállamban, ahol biztonságban érezheti magát a törvényisztelő polgár. Következésképpen, el sem tudják képzelni ugyanezt, ha lehet, még bürokratikusabb formában, ráadásul törvények nélkül. Nem, Vaszilij Ivanovics és drága Léna, maguk el sem tudják képzelni működés közben a terrort. Megírta Gorkij a Nap fiaiban, nem hittek neki, a Péter Pál erődbe zárták, a cellába, ahol állítólag Dosztojevszkij is raboskodott, mielőtt halálra ítélték volna. Az utolsó utáni pillanatban, kegyelemben részesülve elindulhatott volna Szibériába, Oroszország anyácskánk és cár atyuskái mindig is megbecsülték az írókat. Nem panaszkodhatunk. A nap fiai lehettünk, bizony!... Akármilyen csélcsap, kelekótya, öntelt és nagyszájú mitugrász volt is Gorkij, de bizonyos dolgokat megsejtett a benne bujkáló költő. Emberként nem tudtam elviselni, de néhány elbeszélése, drámája... Igen, ő tudta, hogy nemcsak a felszín nyugtalan, örvénylik a mély is, készül a változás és brutális hirtelenséggel csap le a védtelen hazára. Nem, ne menjenek vissza soha. Eszükbe se jusson hazatérni! Ott már nincsen számunkra hely...”

3. AZ ÖNKÉNY

„Az önkény!
 Az önkény, igen – mondta Bunyin,
 a harmadik fröccs után.
 – Az önkényuralom” – gyújtott rá egy szivarra
 És a kékesen bódorgó füstbe bámult.
 Kiürült, hamuszürkévé vált az arca.
 „*Mentem át a (z odesszai) piacon, drága barátaim,*
 1918. május 25-én, *búz, mocsok, nyomorúság,*
hohol férfiak és nők, mintha csak a tizedik
századból pottyantak volna ide, sovány ökrök,
özönvíz előtti szekerek – és falragaszok,
felhívások a harcra a harmadik Internacionáléért.
A bolsevikok közül is csak a legaljasabbak,
a legostobábbak képtelenek felfogni,
hogy mindez badarság. Olykor maguk is
csaknem gurulnak a nevetéstől. Folytassam?
 Minek? Mindezt megírtam naplómban.
 Még másfél évig kóvályogtam Odesszában,
 míg 1920. január végén, mielőtt hajóra szálltam volna,
 hogy mindörökre elhagyjam Oroszországot, csak
 feljegyzéseim kisebb részét találtam meg. Valahol
 a kertünkben ástam el, de nem jelöltem meg a helyet,
 és azóta már birtokába vehette lapjaimat az enyészet,
 de higgyék el, nem túlzok. Ami akkor kezdődött, mindaz,
 amire nem találok szavakat, még a mi nyomorúságos,
 kizsartolt történelmünkben is példa nélkül áll.
 S ha nem lettem volna szemtanú, magam se hinném,
 hogy ilyesmik egyáltalán megtörténhettek.
 Az események túlfutnak a józan ésszel felfogható
 történések határain, s világosan mutatják,
 hogy a mi szent, orosz népünk egy manipulálható,
 becsapható, zsarolható és elhülyíthető csürhe.”

* A szövegben idézem Bunyin feljegyzéseinek néhány, mélységesen jellemző sorát. Akkor, Marseille-ben adta ide a megmaradt naplók szövegének egy elég rosszul olvasható, gépelt és sűrűn javított változatát, amit azóta is őrzök, noha *Elátkozott napok* címen már meg is jelentek a napló egy emigráns orosz kiadónál.

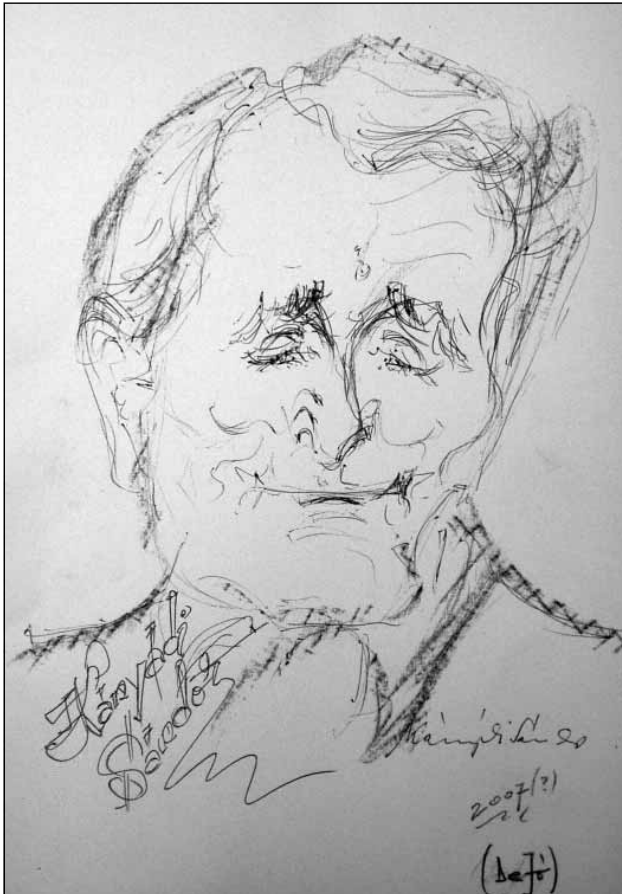
Utószezon

Néhány héttel tovább maradhattunk.
 Egyszerűen nem bírtuk elhagyni Nizzát.
 A fényben szikrázó csalafinta tengert.
 Bunyinnal egy este betévedtünk a kaszinóba is,
 néztük a szenvedélytől eltorzuló arcokat.
 A kapzsi, mohó, dühös vagy ijedt tekintetek
 a rulettgolyók kiszámíthatatlan
 mozgására koncentráltak.
 Összedobtunk kétszáz frankot
 és feltettük a piros tizenhetesre.
 Nyertünk.
 Testvériesen megosztottunk a pénzen,
 s bár az ördög,
 akár a játékos esetében,
 a hátunk mögött állva biztatott: „folytassátok!”,
 erőt véve a szenvedélyen, kísértáltunk.
 A szeptemberi meleg este kicsalta a nyaralókat,
 tele voltak a vendéglők, nyári kertek, bárók.
 Egy-egy fröccsre mentünk le törzskocsmánkba.
 A patkány a bejáratnál leállíthatatlanul
 nyargalt körbe, dühödten
 marcangolva a rácsokat.
 „Itt látszik, mekkora író volt
 Fjodor Mihajlovics!” – dünnyögte Bunyin,
 tétován célozva
 a játékszenvedély felőrült rabjaira.
 Éjszaka meztelenül fürödtünk Lénával.
 A hullámok felkaptak,
 megforgattak,
 elsodortak egymástól.
 Az égen úszott a malomkeréknyi telehold,
 véresre festve a vizet.
 Semmi kedvünk nem volt elhagyni
 a föld e páratlan helyét.
 Álomban sárga szemű, vén bagoly,
 lomhán repültem a liget felett,
 a neszeket figyelve,
 villámgyorsan csaptam le,
 és boldog voltam, ha a vadászat sikerült.

* Amikor a Bunyin különös alakját felidéző versciklust olvastam (megjelent a Fúriákban), még élt Léna nagymama, s a versek pontosabb megértéséhez elmondta, teáját kortyolgatva, hogy a nagy íróval még egészen fiatalon, pétervári éveik alatt ismerkedhetek meg. Mindkét családdal jó viszonyban volt, náluk is, a Bogdanov családnál is állandó vendég volt, ráadásul

gyakori betegségeivel is édesapjához fordult, akiben vakon megbízott. Ezért is örültek meg annyira a váratlan nizzai találkozásnak. A versciklus és a hozzá kapcsolódó melankolikus vers, az Utószезon – itt Léna nagymama szeme egy pillanatra elhomályosult, s kitörölt csipke zsebkendőjével szeme sarkából egy láthatatlan könnycseppet – megdöbbentő pontossággal idézi fel közös élményeiket és az író alakját, aki akkoriban érkezhettek meg Oroszországból, s még elevenen éltek benne üldöztetésének gyötrelmes emlékei. (Odesszai időszakáról egyébként őszintén vall a nagyapád által is idézett naplójegyzeteiben, amelyből még a megjelenés előtt valóban felolvasott nekik...) Ezért már akkor is és évek múlva is, amikor váratlanul, de nem előzmények nélkül úgy döntöttek, hogy hazatérnek, igyekezett a leghatározottabban lebeszélni őket. Ez még Szibériában, önkéntes száműzetésük alatt is többször eszükbe jutott, s igazán nem tudták eldönteni, hogyan is lett volna jobb, ha Párizsban maradnak, ha Amerikába utaznak, ahogyan egy ideig tervezték? De ez ott és akkor, a tajgában, már csak költői kérdés volt. Választottak, és választásuk élték, következményeit viselték egész szomorú életükben. – Tatjana Bogdanova

Bogdán László fordítása

KÁNYÁDI SÁNDOR

Ádám Tamás

Rézpillák

Talán egy csonkított in silenciót
hallunk a távolból. Elképzeljük,
hogyan csorog a nyál puha
papírtrombitából, csak műanyag
fűvókája marad ép.

A sziklákön alkony gyúrta
rézlegyek ülnek, sárga szárnyaik
mozdíthatatlanok. Halkul a döngés,
hegyeket pötytyöz az este.

Aztán közelebb: a tömbház
magányában nagyra nyílik lábunk
alatt a repedés. Kopik a lépcsőház,
vele öregszik a *Love K. Timi* felirat.
Festés sem segít.

Hiába rezdül rézpilla langyos
huzatban, vasárnap csendesen
bezárnak a retinák.

Tintahal és habroló

Kimerevített képen éhesebb a száj,
és jobban kibontható az íz-harmónia.
Csendesen bontsuk ki hát!

Ha még itt lenne, vacsorára savanyú
krumplit készítené anyám. Mostanában
az asztalra tintahal és habroló kerül.

Szálkás napokon széljegyzeteket
írnak a tengerre magabiztosnak
tűnő séfek, hízik a tintafolt.

Zsírfortos térképen eltévednek a
hazájukat szerető, tollukat vesztett
vabludak, mi is elbizonytalanodunk.

Karnevál

Lüktető atmoszférát teremt
a virradat. Indulót fújnak a
trombitavirágok, a dobon
szakadásig feszül a bőr, mindig
harckészültségben vagyunk.

Bádoglovak vágatnak, szikrázik
sörényük, meggyullad az avar, füst
takarja szorongásunk. Dübörgő
karnevál ez, cserzett bőrű
táncosokkal, utca habjaiba hulló
szegecsekkel, fémet karmoló
körmökkel.

És valami hirtelen megszakad,
elül a zaj. Belül csend lesz, Isten
lábujjhegyen lopakodik, majd
visszafordul. Újra és újra felriadunk.

Kertben mulatós

Áttetsző sárga fényben rézszarvasok
legelésznek, a kert csodálatos, mint a
legokockákból összerakott barátságos
harcmező. A hivatlan vendégek puha
léptekkel ösvényt vágnak a műfűvön.
Te is megérkezel, szeretőddel vagy, aki
nem szeret, nem becéz.

Plüssmacik esnek kutyacsont alakú
medencébe, de téged kell kimenteni.
Torkodig úsznak lelassult rézhalak,
langyos este, lusta kompresszor
szárítja hajad.

Várod a csúcspontot, amikor magányodból
kirángat egy kedves mosoly, egy kedves szó.
Be kell látnod mégis, nem lesz itt már tószót,
sem szentbeszéd. Magányos övezet ez,
romos gardenparti, ahol bevarrt szájjal
nem jutsz semmire.